

Αθήνα, 8 Σεπτεμβρίου 2020

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΛΙΑΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ COVID 19

Μια πρώτη αποτίμηση

Συρρίκνωση των πωλήσεων-διόγκωση της απαισιοδοξίας αλλά και «αντοχή» στα λουκέτα

Η εξαμηνιαία έρευνα του INEMY-ΕΣΕΕ σε πανελλαδικό δείγμα επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου επιχειρεί μια πρώτη αποτίμηση των επιπτώσεων της κρίσης COVID 19. Όπως προκύπτει, χωρίς αμφιβολία τα αποτελέσματα συμβαδίζουν με εκείνα της ΕΛΣΤΑΤ φωτίζουν ωστόσο πλευρές της επιχειρηματικότητας στο λιανικό εμπόριο που μπορεί να συμβάλλουν στη συγκρότηση πολιτικών. Για τη συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων (σχεδόν οι 9 στις 10) ο κύκλος εργασιών του 2020 θα είναι χαμηλότερος σε σύγκριση με την περυσινή χρονιά (2019), λόγω της πανδημίας (Πίνακας 1 και Διάγραμμα 1).

Ωστόσο, από την έρευνα καταγραφής των «λουκέτων» που πραγματοποιεί τα τελευταία 10 χρόνια το INEMY-ΕΣΕΕ- φαίνεται ότι η επιχειρηματικότητα προς το παρόν φαίνεται να **αντέχει** παρά τα όποια περιοριστικά μέτρα έχουν επιβληθεί. Με άλλα λόγια φαίνεται ότι η αγορά τήρησε στάση αναμονής,

Πέρα από κάθε αμφιβολία, το αποτύπωμα της πανδημίας στο οικοσύστημα του λιανικού εμπορίου είναι βαθύ επηρεάζοντας αρνητικά τις προσδοκίες των οικονομικών μονάδων. Όμως οι επιπτώσεις δεν κατανέμονται ισόρροπα και με μια κανονικότητα. Μια από τις συνέπειες της πανδημίας είναι η αύξηση της έντασης των διακλαδικών και των διαπεριφερειακών αντιθέσεων. Είναι χαρακτηριστικό πως κάποιες περιφέρειες, εν μέσω βέβαια ισχυρών πιέσεων διατηρούν υψηλότερους βαθμούς ανθεκτικότητας, π.χ. η Αττική έναντι των νησιωτικών περιοχών, οι οποίες επλήγησαν σε συντριπτικό βαθμό εξαιτίας της πτώσης της τουριστικής κίνησης (Πίνακας 2 και Διάγραμμα 2). Το στοιχείο αυτό τεκμηριώνει και την ιδιότυπη αντοχή

που παρατηρείται στην πορεία των λουκέτων στην περιφέρεια Αττικής. Παράλληλα παρόμοιες αντιθέσεις επιταχύνονται και σε κλαδικό επίπεδο (Πίνακας 3 και Διάγραμμα 3). Για παράδειγμα οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στα λιανικό εμπόριο τροφίμων εμφανίζουν σχετικά λιγότερο αρνητικές εκτιμήσεις για την πορεία του κύκλου εργασιών το 2020 συγκριτικά με την ένδυση-υπόδηση. Η διττή αυτή παρατήρηση δείχνει πως οι επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19 δεν είναι σε καμία περίπτωση οριζόντιες. Για τον λόγο αυτό μια βαθύτερη προσέγγιση των επιπτώσεων της ύφεσης θα οδηγήσει στη διαμόρφωση κατάλληλων εργαλείων και πολιτικών για την αντιμετώπιση του ισχυρού αρνητικού αντίκτυπου.

1. Κύκλος εργασιών

Ο μέσος όρος πτώσης του κύκλου εργασιών, για όσες επιχειρήσεις ότι θα έχουν μικρότερες πωλήσεις φέτος συγκριτικά με πέρυσι, διαμορφώνεται σε 50%. Το στοιχείο αυτό μοιάζει να συμβαδίζει με την χρονοσειρά των σημειακών εκτιμήσεων του τζίρου, όπου παρατηρείται μείωση κατά 20% του μέσου τζίρου των επιχειρήσεων κατά το πρώτο εξάμηνο σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2019.

Μία ακόμη εξαιρετικά ανησυχητική επίπτωση της κρίσης COVID 19 εντοπίζεται στον τομέα των επενδύσεων όπου σχεδόν οι μισές επιχειρήσεις ακύρωσαν προγραμματισμένες επενδύσεις (Πίνακας 4 και Διάγραμμα 4). Ο αντίκτυπος αυτής της εκτεταμένης αποεπένδυσης θα είναι ιδιαίτερα ισχυρός, καθώς η αρνητική απάντηση δεν σημαίνει κατ' ανάγκη την χρονική μετατόπιση τους. Ως εκ τούτου, η έλλειψη επενδύσεων θέτει σε κίνδυνο την προσπάθεια προσαρμογής στο νέο, γεμάτο προκλήσεις, οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η έρευνα καταγράφει σημαντικές καθυστερήσεις/ ακυρώσεις στις παραγγελιών μετά την άρση του "Lockdown" (Πίνακας 5 και Διάγραμμα 5). Επτά στις δέκα επιχειρήσεις παρατήρησαν καθυστερήσεις στις παραγγελίες τους ή προχώρησαν σε ακυρώσεις εξαιτίας του δυσμενούς περιβάλλοντος που προκάλεσε η πανδημία. Σημειώνονται λοιπόν αναταράξεις στην εφοδιαστική αλυσίδα, φαινόμενο μάλιστα που επηρεάζει τη λειτουργία των επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο, με τις μεγαλύτερες και περισσότερο οργανωμένες επιχειρήσεις να φαίνεται να εδραιώνονται και να αποσπούν νέα μερίδια αγοράς.

Παράλληλα, σημαντικές είναι οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στην εφοδιαστική αλυσίδα κατά επιμέρους κλάδο δραστηριότητας. Και εδώ, τα

μεγαλύτερα εμπόδια αντιμετωπίζουν η Ένδυση και Υπόδηση και ακολουθούν οι άλλοι υποκλάδοι¹ (Πίνακας 6 και Διάγραμμα 6) ενώ στα τρόφιμα η εικόνα είναι σαφώς βελτιωμένη, χωρίς όμως να λείπουν και εκεί τα προβλήματα. Ένα από τα ενδιαφέροντα ευρήματα της έρευνας είναι ότι η συμμετοχή των ελληνικών προϊόντων που εμπορεύονται οι εμπορικές επιχειρήσεις αυξάνεται σε σύγκριση την προηγούμενη περίοδο (Πίνακας 7). Η διατάραξη της εφοδιαστικής αλυσίδας λόγω του COVID-19 ενδέχεται να επιτάχυνε την τάση αυτή, ενώ η παγιοποίηση της δύναται να συμβάλει στην διεύρυνση των αλυσίδων αξίας της ελληνικής οικονομίας

2. Μέτρα και τρόποι αντιμετώπισης της πανδημίας

Σχεδόν έξι στις δέκα επιχειρήσεις έκαναν χρήση της εμπρόθεσμης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών με έκπτωση 25% (Πίνακας 8 και Διάγραμμα 8). Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη πρωτοβουλία κινήθηκε προς τη σωστή κατεύθυνση για την άμβλυνση των επιπτώσεων της πανδημίας. Ωστόσο, τέσσερις στις δέκα επιχειρήσεις δεν κατόρθωσαν να επωφεληθούν του μέτρου, γεγονός ενδεικτικό του μεγέθους των πιέσεων που δέχθηκαν οι επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου, της περιορισμένης ρευστότητας αλλά και της αβεβαιότητας για τις εξελίξεις στο μέλλον.

Υψηλή ήταν η απήχηση του μέτρου καταβολής μειωμένου μισθώματος κατά 40% τους μήνες Μάρτιο έως Ιούνιο, καθώς επωφελήθηκαν σχεδόν οκτώ στις δέκα επιχειρήσεις (Πίνακας 9 και Διάγραμμα 9). Από την άλλη, περίπου δύο στις δέκα επιχειρήσεις δεν αξιοποίησαν τη συγκεκριμένη παρέμβαση για διάφορους λόγους.

Παρόμοια είναι η εικόνα για τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτήθηκαν μέσω Αποζημίωσης Ειδικού Σκοπού (Πίνακας 10 και Διάγραμμα 10). Το μάλλον υψηλό ποσοστό των επιχειρήσεων που δεν επωφελήθηκε από το μέτρο αυτό, μπορεί να οφείλεται κυρίως και στο είδος των επιχειρήσεων που ερωτήθηκαν (πχ επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη λιανική τροφίμων).

Μόλις 3 στις 10 ωφελήθηκαν από τη χρηματοδότηση μέσω της 1^{ης} φάσης της Επιστρεπτέας Προκαταβολής (Πίνακας 10 και Διάγραμμα 10). Πιθανόν, το πολύ αυστηρό πλαίσιο της πρώτης φάσης εφαρμογής, ιδιαίτερα αν το τελευταίο συγκριθεί με εκείνο της αντίστοιχης δεύτερης, περιόρισε, τουλάχιστον σε πρώτο στάδιο, τους ωφελημένους στις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου. Παρόλα αυτά, οι διορθωτικές κινήσεις της δεύτερης φάσης του μέτρου αποκατέστησαν σε σημαντικό

¹ Περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως: Η/Υ, τηλεπικοινωνιακό υλικό, βιβλιοπωλεία, αθλητικός εξοπλισμός, καλλυντικά, ανθοπωλεία κ.ά.

βαθμό τις καταγεγραμμένες στρεβλώσεις και αδικίες, ενώ η επικείμενη τρίτη και τελευταία φάση εκτιμάται πως θα διευρύνει ακόμη περισσότερο των αριθμό των δικαιούχων.

3. Προσδοκίες – εκτιμήσεις

Ενδεικτικό της αβεβαιότητας αλλά και της απαισιοδοξίας της αγοράς αποτελεί και η εκτίμηση των επιχειρήσεων του λιανικού σχετικά με το χρονικό διάστημα που θα χρειαστεί για την επαναφορά στην προ της πανδημίας κατάσταση (Πίνακας 12 και Διάγραμμα 12). Σχεδόν έξι στις δέκα επιχειρήσεις (55,0%) θεωρούν ότι θα χρειαστούν τουλάχιστον δύο χρόνια για την αποκατάσταση της ομαλότητας ενώ μία στις δέκα εξαρτά την απάντησή της από το εάν θα υπάρξει δεύτερο κύμα της πανδημίας ή όχι. Αντίθετα, μόλις το 6,1% των επιχειρήσεων πιστεύουν πως η αγορά έχει ήδη επιστρέψει στην προτέρα κατάσταση ή θα το κάνει εντός του επόμενου εξαμήνου.

4. Οικονομικά στοιχεία-Προβλέψεις

Ο αντίκτυπος της πανδημίας αποτυπώνεται τόσο στις αγορές εμπορευμάτων όσο και στον εξαμηνιαίο κύκλο εργασιών. Μία στις δύο επιχειρήσεις προβλέπει ότι το επόμενο εξάμηνο η συνολική κατάσταση της επιχείρησής **θα είναι χειρότερη** από εκείνη του Α εξαμήνου του 2020 (Πίνακας 13 και Διάγραμμα 13). Στο ίδιο πλαίσιο, οι μισές επιχειρήσεις εκτιμούν ότι ο κύκλος εργασιών κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020 θα μειωθεί σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους (Πίνακας 14 και Διάγραμμα 14). Ωστόσο, μάλλον ενθαρρυντικά για την αγορά εργασίας καθώς η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων προβλέπει ότι θα διατηρήσει σταθερές τις θέσεις μισθωτής απασχόλησης το δεύτερο εξάμηνο του 2020 (Πίνακας 15 και Διάγραμμα 15).

Το πρώτο εξάμηνο του έτους οι αγορές περιορίστηκαν κατά 14,7% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2019 ενώ το ίδιο διάστημα ο τζίρος των επιχειρήσεων μειώθηκε κατά 20,2%. Η εικόνα αυτή συνδέεται με τις απαντήσεις των επιχειρήσεων καθώς οι επτά στις δέκα έκαναν λιγότερες αγορές εμπορευμάτων σε σύγκριση με το προηγούμενο εξάμηνο και οι οκτώ στις δέκα υποστήριξαν ότι οι πωλήσεις ήταν χαμηλότερες για την ίδια περίοδο (Πίνακας 16 και Διάγραμμα 16). Η επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά αποτυπώνεται και στις μεταβολές του κύκλου εργασιών το πρώτο εξάμηνο του 2020 σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό. (Πίνακας 17 και Διάγραμμα 17). Το εύρημα αυτό είναι ενδεικτικό του

μεγέθους των πιέσεων που δέχθηκε η αγορά κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους, μετά μάλιστα από μια μακρά περίοδο ισχυρών αναταράξεων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

Μόλις δύο στις δέκα επιχειρήσεις διαθέτουν υπηρεσία ηλεκτρονικών παραγγελιών, η ύπαρξη της οποίας ήταν άκρως απαραίτητη για την πραγματοποίηση πωλήσεων κατά την κορύφωση της κρίσης υγείας το πρώτο εξάμηνο του έτους (Πίνακας 18 και Διάγραμμα 18). Το εν λόγω εύρημα δεν προκαλεί εντύπωση, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη η πυκνότητα των εξελίξεων και ο αιφνιδιασμός της αγοράς από το μέγεθος των επιπτώσεων σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων και το δισταγμό των πολλών επιχειρηματιών να επενδύσουν σε νέες τεχνολογίες, ιδιαίτερα όταν η διαδοχή δεν είναι εξασφαλισμένη. Από την άλλη, η αποεπένδυση που παρατηρήθηκε στο λιανικό εμπόριο σίγουρα αποτελεί ένα ακόμη εμπόδιο στην προσπάθεια αναβάθμισης των ψηφιακών δυνατοτήτων των επιχειρήσεων του κλάδου.

5. Η αντοχή των «λουκέτων»

Σε επίπεδο συνόλου καταγραφών, τα **λουκέτα αυξάνονται οριακά κατά 1,08%** σε σχέση με τον Μάρτιο του 2019. Ωστόσο, η μείωση αυτή δεν είναι καθολική αλλά παρουσιάζει διακυμάνσεις ανά αγορά. Έτσι, η Αθήνα παρουσιάζει οριακή βελτίωση ενώ αντίθετα στις πολύ σημαντικές αγορές του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης και της Πάτρας καταγράφονται αυξήσεις της τάξης του 1% στα κλειστά καταστήματα.

Από τις περιφερειακές αγορές της Αττικής στη Νέα Ιωνία και την Κηφισιά, καταγράφονται ιδιαίτερα μεγάλες αυξήσεις. Ενώ φαίνεται να διορθώνεται σημαντικά η εικόνα του Χαλανδρίου και δευτερευόντως της Καλλιθέας όπου καταγράφονται μειώσεις των κλειστών επαγγελματικών στεγών.

Όπως προκύπτει στην Αθήνα η οριακή μείωση των κλειστών καταστημάτων οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση της ενεργούς επιχειρηματικότητας στο Κολωνάκι αλλά και στο εμπορικό τρίγωνο. Οι αυξήσεις αυτές παρά το ότι είναι σημαντικές μετριάζονται από την κάμψη της επιχειρηματικής δραστηριότητας που καταγράφεται στις κεντρικές οδικές αρτηρίες (Πανεπιστημίου-Σταδίου-Ακαδημίας).

Κινητικότητα

Ωστόσο, οι μεταβολές που καταγράφονται δεν οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στις επιπτώσεις της πανδημίας αλλά και στην έντονη κινητικότητα της επιχειρηματικότητας που καταγράφεται στα κέντρα των πόλεων. Από την έρευνα

κατέστη σαφές ότι σχεδόν το 50% του συνόλου των «λουκέτων» της περιόδου καταγραφής είχε πραγματοποιηθεί πριν Lockdown².

Σε γενικές γραμμές παρατηρείται μία ελαφρά υποχώρηση της παρουσίας του εμπορίου η οποία εν πολλοίς ισοφαρίζεται από την ενίσχυση της παρουσίας των λοιπών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Η εστίαση, παρά τα όποια περιοριστικά μέτρα που έχουν επιβληθεί φαίνεται να αντέχει και να ενισχύει οριακά την παρουσία της σε όλες σχεδόν τις τοπικές αγορές.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιχειρηματικότητα προς το παρόν φαίνεται να **αντέχει** παρά τα όποια περιοριστικά μέτρα έχουν επιβληθεί. Με άλλα λόγια φαίνεται ότι η αγορά τήρησε στάση αναμονής, προσδοκώντας αυξημένο τζίρο λόγω τουριστικών ροών. Σε αυτό βοήθησαν και τα μέτρα υποστήριξης της επιχειρηματικότητας αλλά και η άτυπη αναστολή είσπραξης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (Εφορία, ΕΦΚΑ, ΔΕΚΟ, ιδιοκτήτες κλπ). Εκ των υστέρων θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα μέτρα αυτά ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση αλλά θα πρέπει να επεκταθούν ώστε καλυφθούν οι μειωμένοι τζίροι της θερινής περιόδου (έλλειψη τουριστικών ροών) αλλά και οι επιπτώσεις του δεύτερου διαφαινόμενου κύματος πανδημίας που είναι προ των πυλών.

² Για να μπορέσουμε να εντοπίσουμε το μέγεθος των επιπτώσεων της πανδημίας πραγματοποιήσαμε ερώτηση ελέγχου **σε όλες εκείνες τις επιχειρήσεις στις οποίες εντοπίστηκαν μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο**. Η ερώτηση ελέγχου αφορούσε τον ίδιο τον επιχειρηματία ή κάποια γειτονική επιχείρηση (στις περιπτώσεις των κλειστών καταστημάτων όπου δεν ήταν δυνατό να εντοπιστεί ο επιχειρηματίας). Συγκεκριμένα, η ερώτηση που απευθύναμε ήταν αν η εν λόγω επιχείρηση λειτουργούσε σε αυτήν τη θέση την 1^η Μαρτίου του 2019. Έτσι μπορέσαμε να διαφοροποιήσουμε την κινητικότητα σε δύο διακριτές περιόδους πριν και μετά το lockdown.

Αποτελέσματα Εξαμηνιαίας Έρευνας Επιχειρήσεων Λιανικού Εμπορίου 1^ο 2020

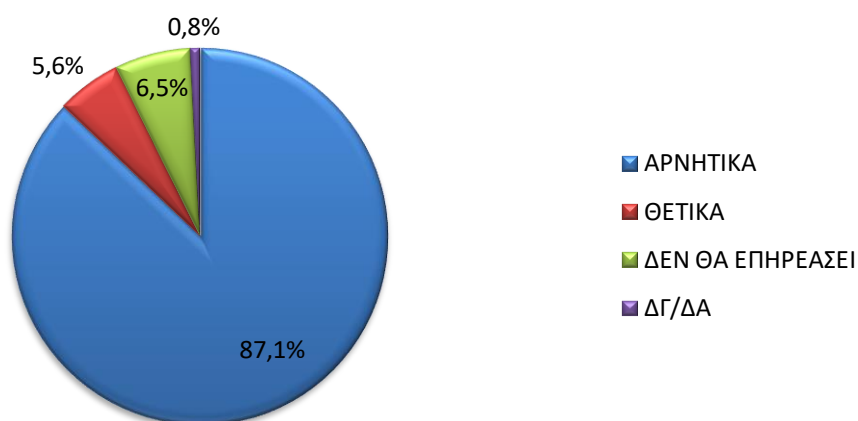
Παράρτημα: Πίνακες και Διαγράμματα

Πίνακας 1: Εκτιμάτε ότι η πανδημία θα επηρεάσει αρνητικά θετικά ή δεν θα επηρεάσει τον τζίρο της επιχείρησης για το 2020 σε σύγκριση με το 2019;

ΑΡΝΗΤΙΚΑ	87,1%
ΘΕΤΙΚΑ	5,6%
ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ	6,5%
ΔΓ/ΔΑ	0,8%

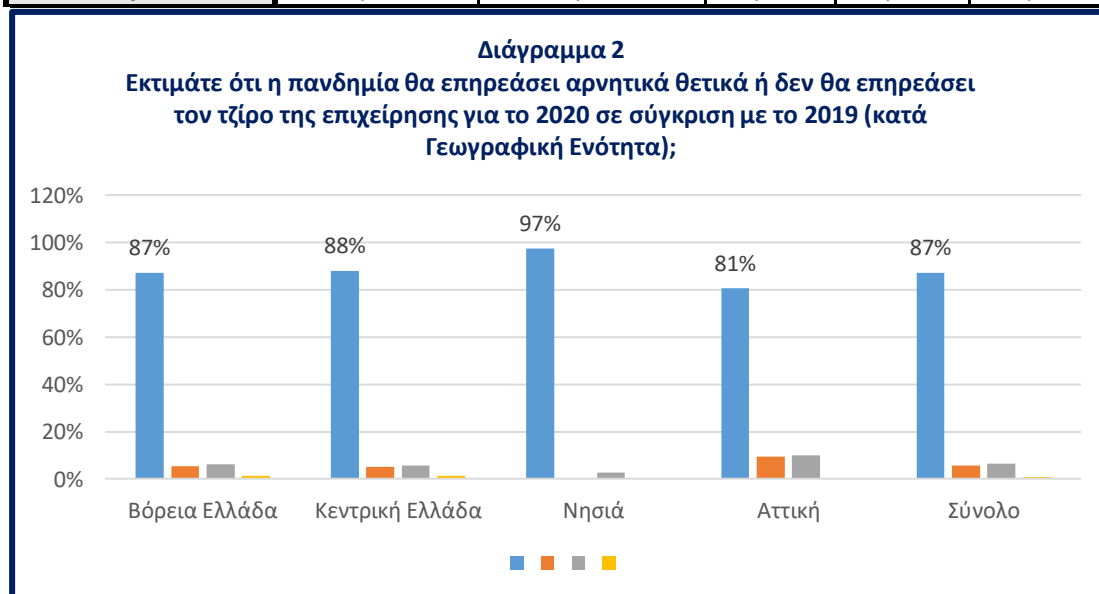
Διάγραμμα 1

Εκτιμάτε ότι η πανδημία θα επηρεάσει αρνητικά, θετικά ή δεν θα επηρεάσει τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης για το 2020 σε σύγκριση με το 2019;

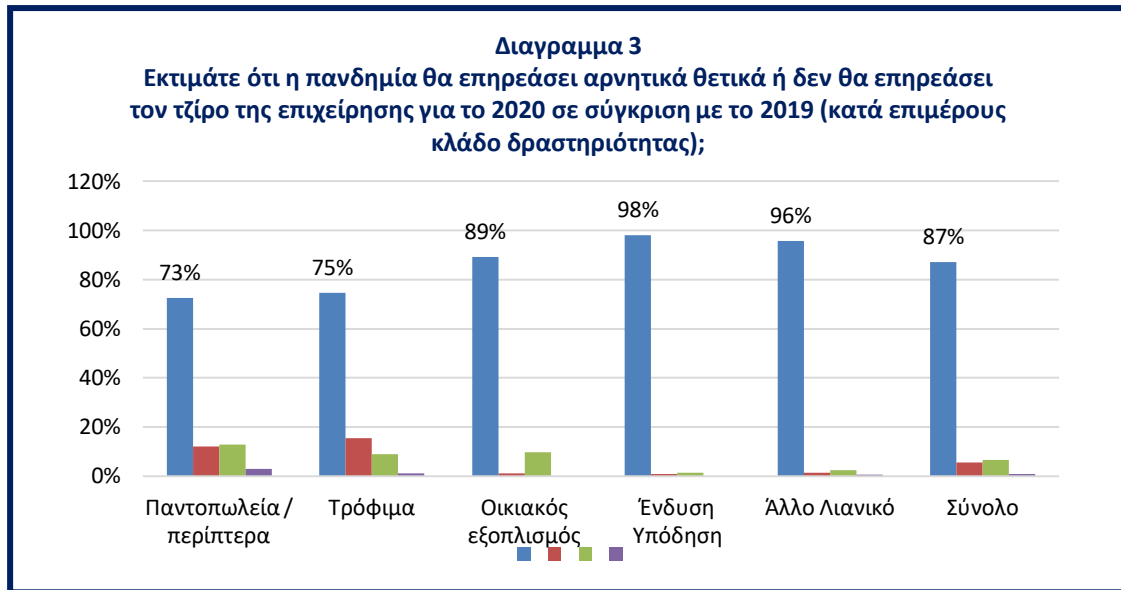
Πίνακας 2: Εκτιμάτε ότι η πανδημία θα επηρεάσει αρνητικά θετικά ή δεν θα επηρεάσει τον τζίρο της επιχείρησης για το 2020 σε σύγκριση με το 2019 (κατά Γεωγραφική Ενότητα);

	Γεωγραφική Ενότητα				Σύνολο
	Βόρεια Ελλάδα	Κεντρική Ελλάδα	Νησιά	Αττική	
ΑΡΝΗΤΙΚΑ	87,3%	87,9%	97,4%	80,6%	87,1%
ΘΕΤΙΚΑ	5,3%	5,1%	0,0%	9,5%	5,6%
ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ	6,1%	5,6%	2,6%	9,9%	6,5%
ΔΓ/ΔΑ	1,3%	1,4%	0,0%	0,0%	0,8%

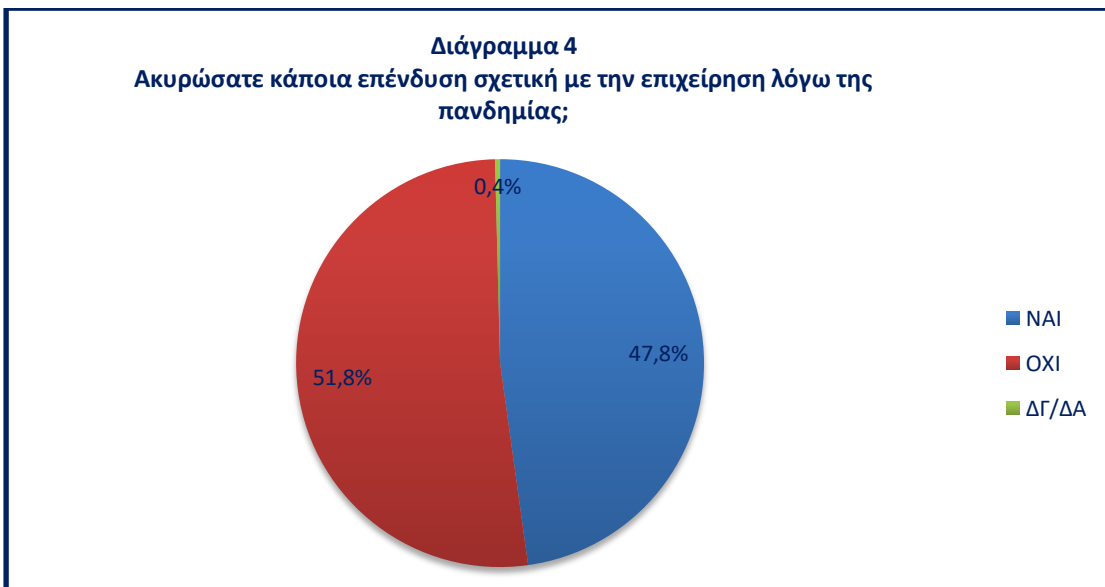
Πίνακας 3: Εκτιμάτε ότι η πανδημία θα επηρεάσει αρνητικά θετικά ή δεν θα επηρεάσει τον τζίρο της επιχείρησης για το 2020 σε σύγκριση με το 2019 (κατά επιμέρους κλάδο δραστηριότητας);

	Δραστηριότητα					Σύνολο
	Παντοπωλεία / περίπτερα	Τρόφιμα	Οικιακός εξοπλισμός	Ένδυση Υπόδηση	Άλλοι Υποκλάδοι	
ΑΡΝΗΤΙΚΑ	72,5%	74,7%	89,2%	98,0%	95,7%	87,1%
ΘΕΤΙΚΑ	11,9%	15,4%	1,0%	0,8%	1,4%	5,6%
ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ	12,7%	8,8%	9,8%	1,2%	2,4%	6,5%
ΔΓ/ΔΑ	3,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,8%

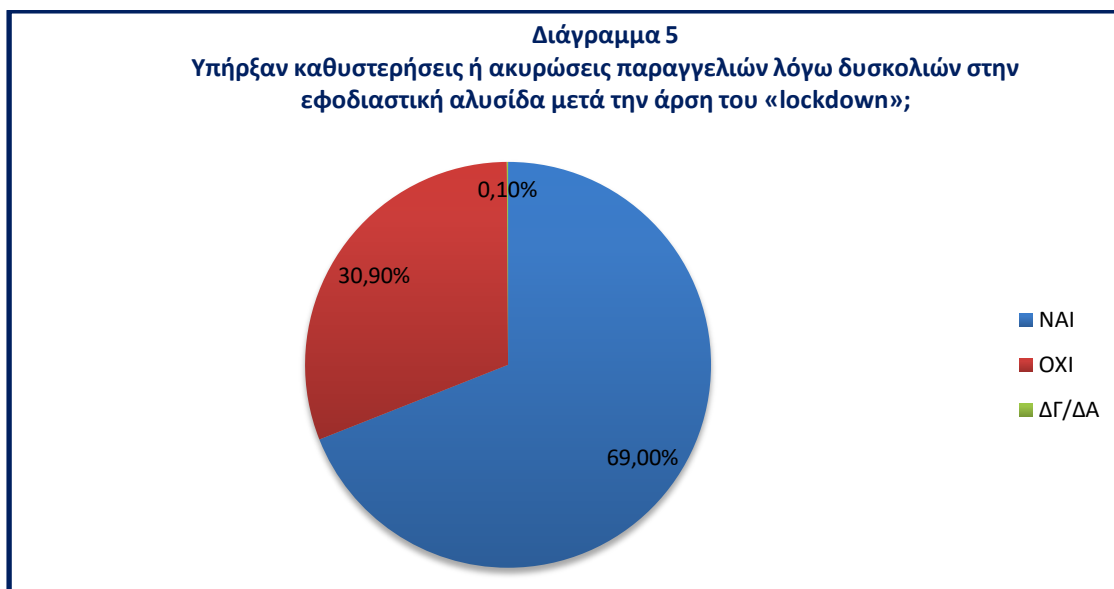
Πίνακας 4: Ακυρώσατε κάποια επένδυση σχετική με την επιχείρηση λόγω της πανδημίας;

ΝΑΙ	47,8%
ΟΧΙ	51,8%
ΔΓ/ΔΑ	0,4%

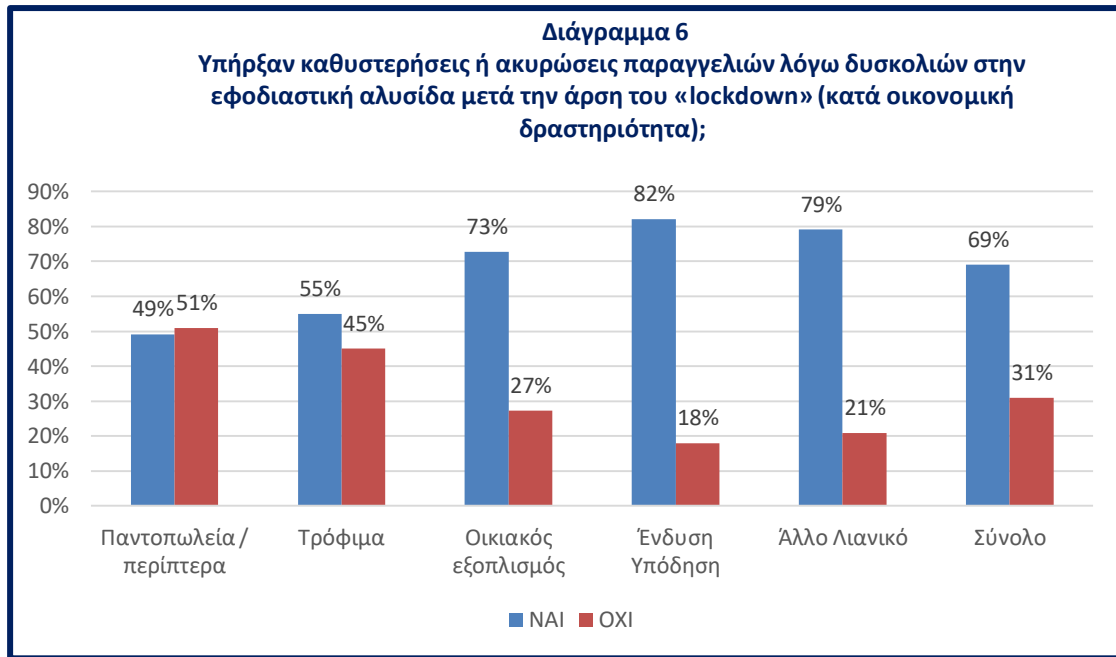
Πίνακας 5: Υπήρξαν καθυστερήσεις ή ακυρώσεις παραγγελιών λόγω δυσκολιών

στην εφοδιαστική αλυσίδα μετά την άρση του «lockdown»;	
ΝΑΙ	69,0%
ΟΧΙ	30,9%
ΔΓ/ΔΑ	0,1%

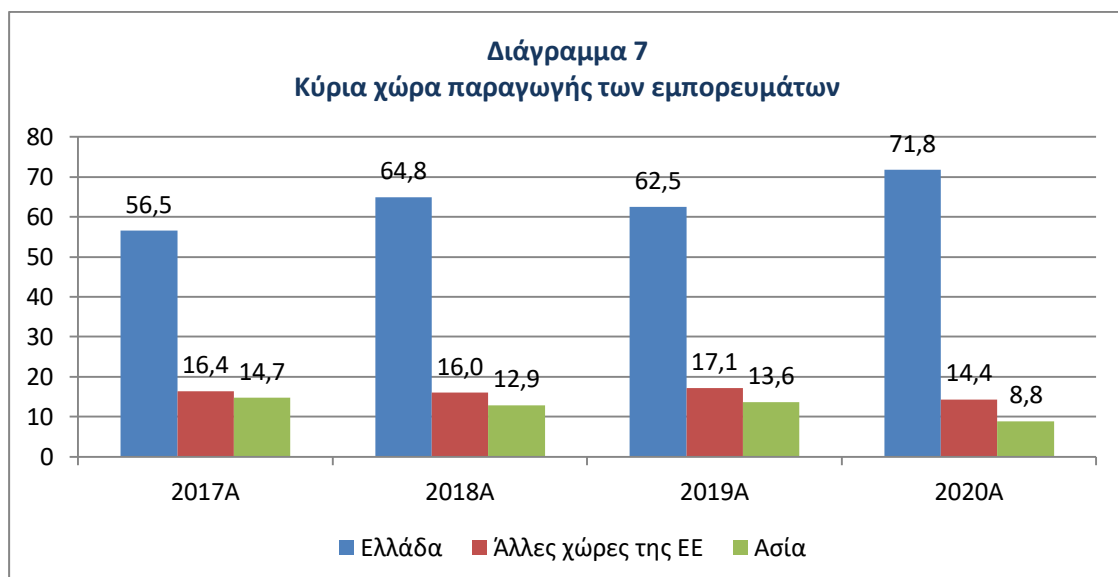
Πίνακας 6: Υπήρξαν καθυστερήσεις ή ακυρώσεις παραγγελιών λόγω δυσκολιών στην εφοδιαστική αλυσίδα μετά την άρση του «lockdown» (κατά οικονομική δραστηριότητα);

	Παντοπωλεία / περίπτερα	Τρόφιμα	Οικιακός εξοπλισμός	Ένδυση Υπόδηση	Άλλοι Υποκλάδοι	Σύνολο
ΝΑΙ	49,1%	54,9%	72,8%	82,0%	79,1%	69,0%
ΟΧΙ	50,9%	44,3%	27,2%	18,0%	20,9%	30,9%
ΔΓ/ΔΑ	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%

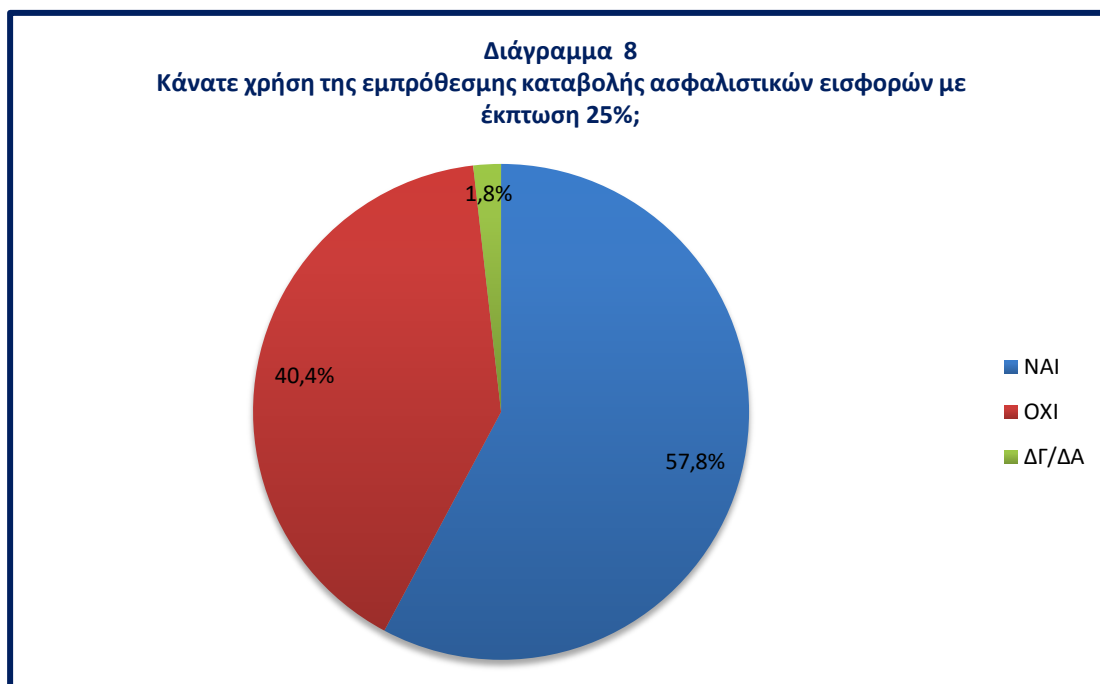
Πίνακας 7: Κύρια χώρα παραγωγής των εμπορευμάτων που εμπορεύονται

	2017A	2018A	2019A	2020A
Ελλάδα	56,5%	64,8%	62,5%	71,8%
Άλλες χώρες της ΕΕ	16,4%	16,0%	17,1%	14,4%
Ρωσία	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%
Άλλες χώρες της Ευρώπης	3,5%	1,1%	3,3%	1,9%
Αφρική και Μέση ανατολή	0,4%	0,5%	0,5%	1,4%
Ασία	14,7%	12,9%	13,6%	8,8%
ΗΠΑ	0,5%	0,1%	0,1%	0,0%
Άλλες χώρες	0,4%	1,8%	0,3%	0,7%
ΔΓ/ΔΑ	7,4%	2,8%	2,5%	1,1%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 8: Κάνατε χρήση της εμπρόθεσμης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών με έκπτωση 25%;

ΝΑΙ	57,8%
ΟΧΙ	40,4%
ΔΓ/ΔΑ	1,8%

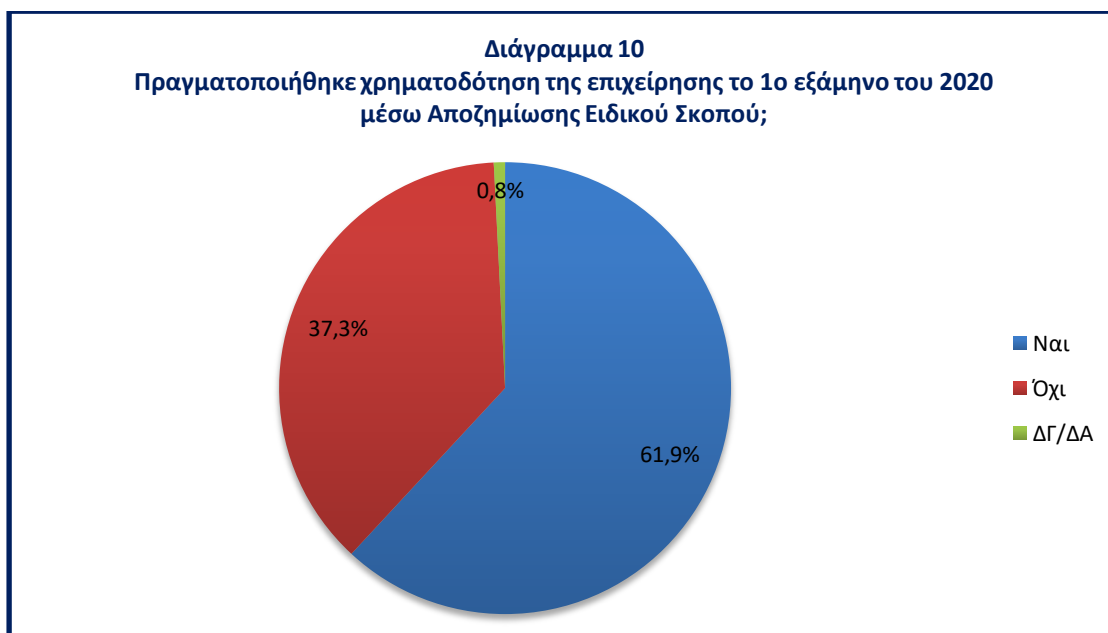
Πίνακας 9 Καταβάλατε μειωμένο μίσθωμα κατά 40% για τους μήνες Μάρτιο ως Ιούνιο;

Ναι	77,4%
Όχι	20,5%
ΔΓ/ΔΑ	2,1%

Πίνακας 10: Πραγματοποιήθηκε χρηματοδότηση της επιχείρησης το 1ο εξάμηνο του 2020 μέσω Αποζημίωσης Ειδικού Σκοπού;

Ναι	61,9%
Όχι	37,3%
ΔΓ/ΔΑ	0,8%

Πίνακας 11: Πραγματοποιήθηκε χρηματοδότηση της επιχείρησης το 1ο εξάμηνο του 2020 μέσω Επιστρεπτέας Προκαταβολής;

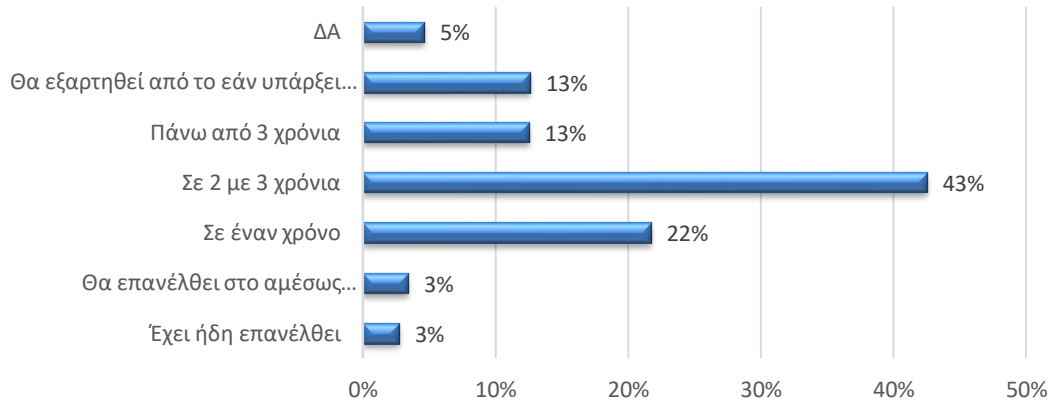
Ναι	29,2%
Όχι	69,0%
ΔΓ/ΔΑ	1,8%

Πίνακας 12: Σε πόσο καιρό πιστεύετε ότι θα επανέλθει η αγορά στην προ πανδημίας κατάσταση

Έχει ήδη επανέλθει	2,7%
Θα επανέλθει στο αμέσως επόμενο διάστημα (επόμενο τρίμηνο-εξάμηνο)	3,4%
Σε έναν χρόνο	21,7%
Σε 2 με 3 χρόνια	42,5%
Πάνω από 3 χρόνια	12,5%
Θα εξαρτηθεί από το εάν υπάρξει δεύτερο κύμα της πανδημίας (ΑΥΘΟΡΜΗΤΑ)	12,6%
ΔΑ	4,6%

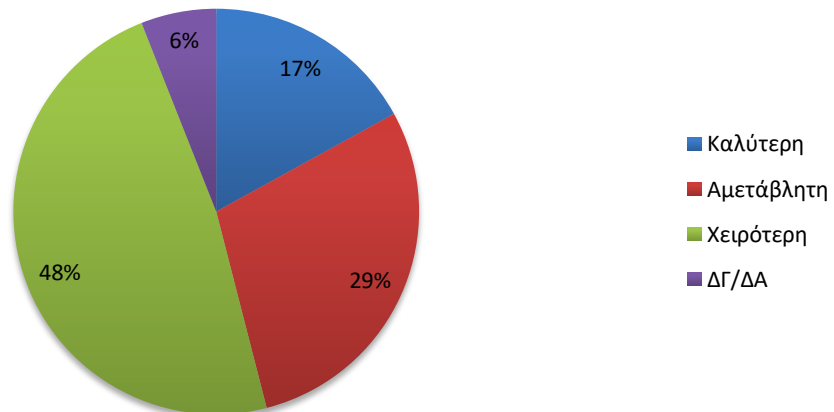
Διάγραμμα 12
Σε πόσο καιρό πιστεύετε ότι θα επανέλθει η αγορά στην προ πανδημίας κατάσταση

Πίνακας 13: Πώς αναμένετε ότι θα διαμορφωθεί η συνολική κατάσταση της επιχείρησής σας το 2ο εξάμηνο του 2020 σε σχέση με το 1^ο εξάμηνο του 2020;

Καλύτερη	17%
Αμετάβλητη	29%
Χειρότερη	48%
ΔΓ/ΔΑ	6%

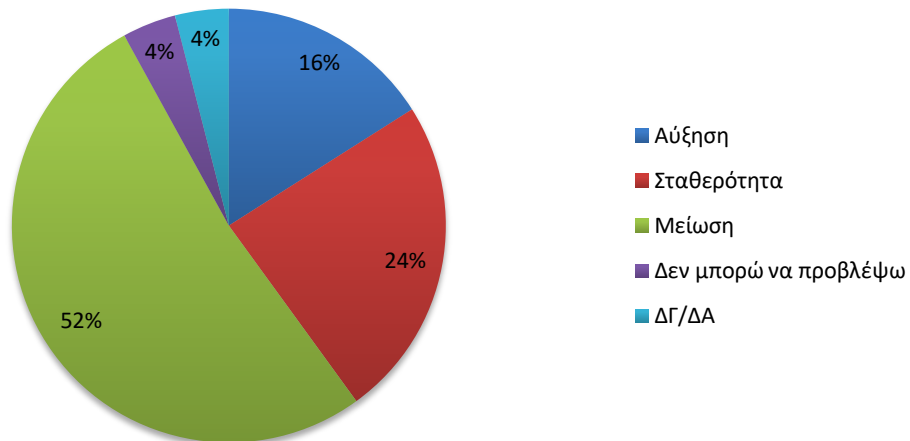
Διάγραμμα 13
Πώς αναμένετε ότι θα διαμορφωθεί η συνολική κατάσταση της επιχείρησής σας το 2ο εξάμηνο του 2020 σε σχέση με το 1ο εξάμηνο του 2020;

Πίνακας 14: Πρόβλεψη για το 2ο εξάμηνο του 2020 σε σύγκριση με το 1ο εξάμηνο του 2020 Κύκλος εργασιών

Αύξηση	16%
Σταθερότητα	24%
Μείωση	52%
Δεν μπορώ να προβλέψω	4%
ΔΓ/ΔΑ	4%

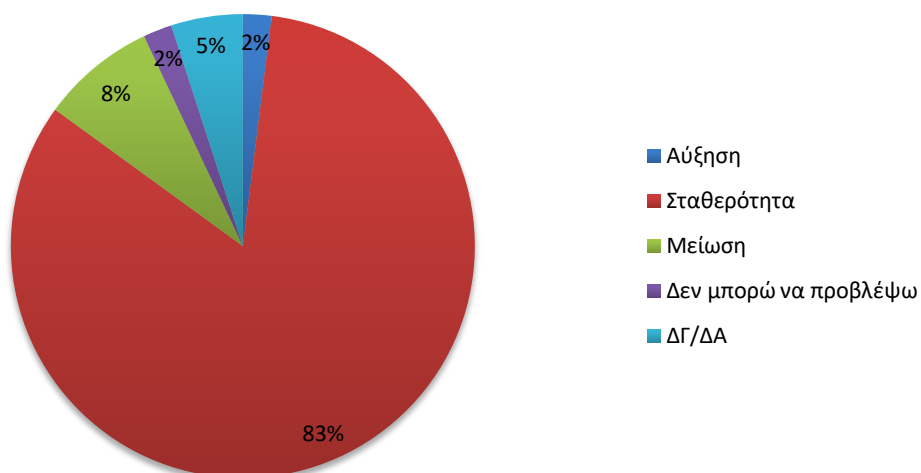
Διάγραμμα 14
Πρόβλεψη για το 2ο εξάμηνο του 2020 σε σύγκριση με το 1ο εξάμηνο του 2020 Κύκλος εργασιών

Πίνακας 15: Πρόβλεψη για το 2^ο εξάμηνο του 2020 σε σύγκριση με το 1^ο εξάμηνο του 2020 Αριθμός μισθωτών

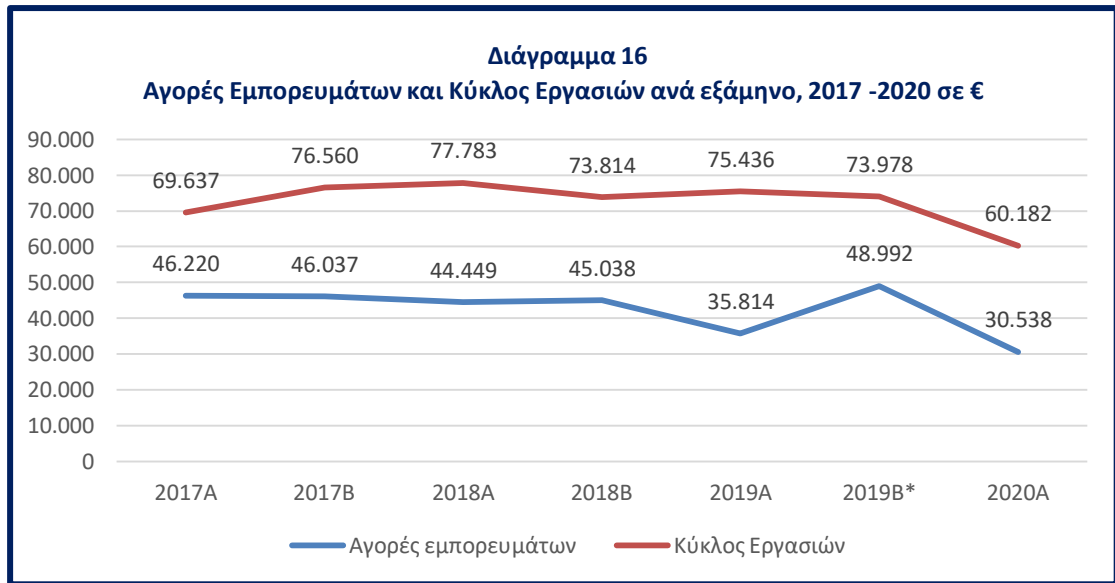
Αύξηση	2%
Σταθερότητα	83%
Μείωση	8%
Δεν μπορώ να προβλέψω	2%
ΔΓ/ΔΑ	5%

Διάγραμμα 15
Πρόβλεψη για το 2ο εξάμηνο του 2020 σε σύγκριση με το 1ο εξάμηνο του 2020 Αριθμός μισθωτών

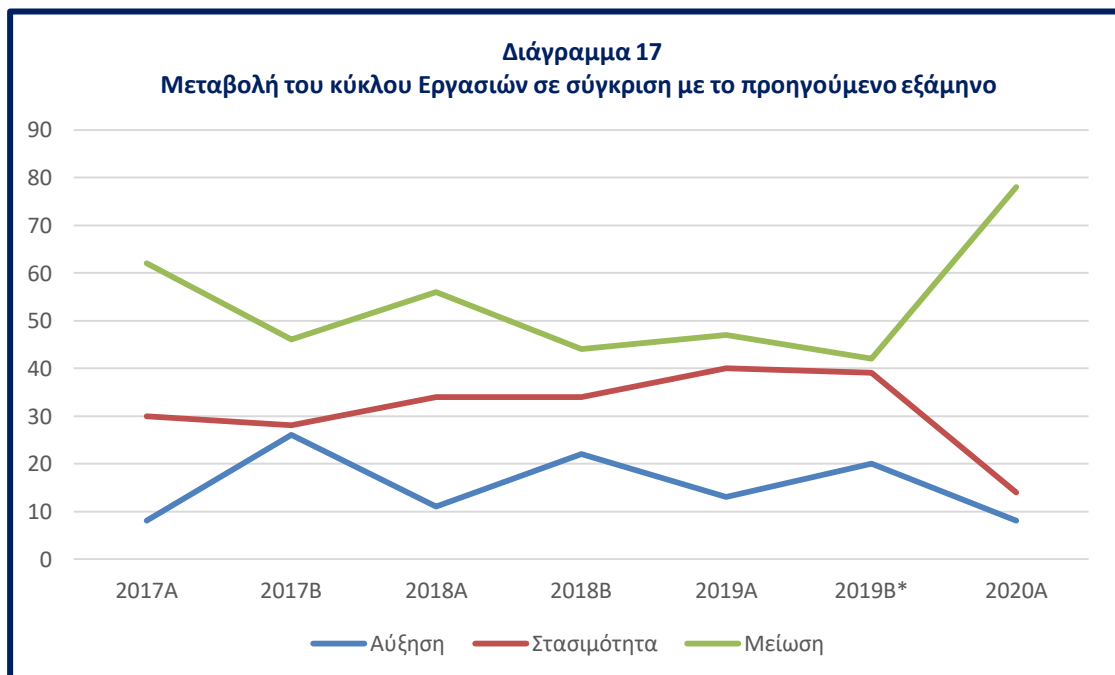
Πίνακας 16: Αγορές Εμπορευμάτων και Κύκλος Εργασιών ανά εξάμηνο, 2017 - 2020 σε €

Αγορές εμπορευμάτων		Κύκλος Εργασιών	
2017A	46.220	2017A	69.637
2017B	46.037	2017B	76.560
2018A	44.449	2018A	77.783
2018B	45.038	2018B	73.814
2019A	35.814	2019A	75.436
2019B*	48.992	2019B*	73.978
2020A	30.538	2020A	60.182

Πίνακας 17: Μεταβολή του κύκλου Εργασιών σε σύγκριση με το προηγούμενο εξάμηνο

	2017A	2017B	2018A	2018B	2019A	2019B*	2020A
Αύξηση	8	26	11	22	13	20	8
Στασιμότητα	30	28	34	34	40	39	14
Μείωση	62	46	56	44	47	42	78

Πίνακας 18: Η επιχείρησή σας έχει υπηρεσία ηλεκτρονικών παραγγελιών;	
Ναι,	20,4%
Όχι	79,0%
ΔΓ/ΔΑ	0,6%

**Έρευνα επιτόπιων καταγραφών της επιχειρηματικής δραστηριότητας στα
εμπορικά κέντρα των πόλεων,**

Πίνακας 19: Εξέλιξη μεριδίου κλειστών επιχειρήσεων (λουκέτων), Μάρτιος 2019 και Ιούλιος 2020			
Πόλη	Μάρτιος 2019	Ιούλιος 2020	Μεταβολή
Αθήνα	26.25%	26.08%	-0.16%
Πειραιάς	34.99%	36.57%	1.57%
Θεσσαλονίκη	28.06%	29.40%	1.34%
Πάτρα	21.05%	22.28%	1.23%
Γλυφάδα	13.75%	14.66%	0.91%
Καλλιθέα	46.20%	44.86%	-1.34%
Περιστερί (Κέντρο & Αγ. Ιερόθεος)	25.84%	26.32%	0.47%
Μαρούσι	23.13%	21.94%	-1.18%
Νέα Ιωνία (Κέντρο & Λεωφ. Ηρακλείου)	29.12%	32.43%	3.32%
Χαλάνδρι	24.45%	20.55%	-3.91%
Κηφισιά	19.95%	22.30%	2.35%

Πίνακας 20: Ποσοστό κλειστών επιχειρήσεων ανά ζώνη ανάλυσης, Μάρτιος 2019 και Ιούλιος 2020				
Πόλη	Ζώνη	Μάρτιος 2019	Ιούλιος 2020	Μεταβολή
Αθήνα	Εμπορικό Τρίγωνο	24.54%	24.00%	-0.54
	Εξάρχεια	34.79%	34.75%	-0.04
	Κεντρικές	32.90%	33.36%	0.46
	Κολωνάκι	23.37%	22.76%	-0.61
	Πατησίων	16.35%	16.61%	0.26
	Υπόλοιπο	16.00%	17.00%	1.00
Σύνολο		26.25%	26.08%	-0.16
Πειραιάς	Κέντρο Πειραιά	31.33%	32.75%	1.42
	Λιμάνι	36.08%	38.50%	2.42
	Τερψιθέα	45.15%	45.75%	0.59
	Υπόλοιπο	41.18%	40.30%	-0.88
Σύνολο		34.99%	36.57%	1.57

Πόλη	Κινητικότητα	Σύνολο Επιχειρήσεων
Αθήνα	310	6.475
Πειραιάς	184	2.877
Θεσσαλονίκη	680	5.309
Πάτρα	168	1.643
Γλυφάδα	13	771
Καλλιθέα	154	3.286
Περιστερί (Κέντρο & Αγ. Ιερόθεος)	71	1.482
Μαρούσι	64	638
Νέα Ιωνία (Κέντρο & Λεωφ. Ηρακλείου)	46	1.409
Χαλάνδρι	81	1.319
Κηφισιά	6	417
Σύνολο	1.777	25.626

Πόλη	Προ LOCKDOWN		Μετά LOCKDOWN		Σύνολο	
	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%
Αθήνα	197	63.55%	113	36.45%	310	100.00%
Γλυφάδα	6	46.15%	7	53.85%	13	100.00%
Θεσσαλονίκη	211	31.03%	469	68.97%	680	100.00%
Καλλιθέα	106	68.83%	48	31.17%	154	100.00%
Κηφισιά	5	83.33%	1	16.67%	6	100.00%
Μαρούσι	48	75.00%	16	25.00%	64	100.00%
Νέα Ιωνία	21	45.65%	25	54.35%	46	100.00%
Πάτρα	114	67.86%	54	32.14%	168	100.00%
Πειραιάς	119	64.67%	65	35.33%	184	100.00%
Περιστερί	47	66.20%	24	33.80%	71	100.00%
Χαλάνδρι	57	70.37%	24	29.63%	81	100.00%
Σύνολο	931	52.39%	846	47.61%	1.777	100.00%

Πίνακας 23: ΕΙΔΟΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΙΟΥΛΙΟΣ 2020			
	ΘΕΤΙΚΗ	ΑΡΝΗΤΙΚΗ	Αντικατάσταση
Αθήνα	0.4	0.5	0.1
Πειραιάς	0.4	0.4	0.2
Θεσσαλονίκη	0.3	0.4	0.2
Πάτρα	0.4	0.4	0.3
Γλυφάδα	0	1	0
Καλλιθέα	0.3	0.6	0.1
Περιστέρι (Κέντρο & Αγ. Ιερόθεος)	0.4	0.4	0.2
Μαρούσι	0.3	0.5	0.1
Νέα Ιωνία (Κέντρο & Λεωφ. Ηρακλείου)	0	1	0
Χαλάνδρι	0.4	0.3	0.3
Κηφισιά	0.7	0.3	0
Σύνολο	0.3	0.5	0.2

Θ: Θετική κινητικότητα

A: Αρνητική κινητικότητα

Αν. Τ Ι: Κινητικότητα αντικατάστασης Τύπου Ι

Πίνακας 24: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΟ ΙΟΥΛΙΟΣ 2020							
Πόλη	Προ lockdown			Μετά LOCKDOWN			Σύνολο
	Θ	A	Αν. Τ Ι	Θ	A	Αν. Τ Ι	
Αθήνα	0.32	0.24	0.07	0.07	0.24	0.05	1.00
Πειραιάς	0.29	0.23	0.10	0.14	0.13	0.09	1.00
Θεσσαλονίκη	0.12	0.07	0.09	0.18	0.37	0.11	1.00
Πάτρα	0.32	0.16	0.20	0.07	0.20	0.05	1.00
Γλυφάδα	0.00	0.46	0.00	0.00	0.54	0.00	1.00
Καλλιθέα	0.25	0.35	0.05	0.08	0.20	0.03	1.00
Περιστέρι (Κέντρο & Αγ. Ιερόθεος)	0.34	0.14	0.18	0.03	0.27	0.04	1.00
Μαρούσι	0.27	0.38	0.09	0.08	0.13	0.03	1.00
Νέα Ιωνία (Κέντρο & Λεωφ. Ηρακλείου)	0.00	0.46	0.00	0.02	0.52	0.00	1.00
Χαλάνδρι	0.33	0.19	0.19	0.10	0.12	0.07	1.00
Κηφισιά	0.67	0.17	0.00	0.00	0.17	0.00	1.00
Σύνολο	0.23	0.18	0.10	0.12	0.27	0.07	1.00

Πόλη	Εμπόριο		Λοιποί Κλάδοι		Εστίαση	
	M-19	I-20	M-19	I-20	M-19	I-20
Αθήνα	66.29%	65.86%	17.29%	17.51%	16.42%	16.63%
Γλυφάδα	61.05%	60.94%	27.82%	27.36%	11.13%	11.70%
Θεσσαλονίκη	65.41%	64.49%	16.80%	17.69%	17.79%	17.82%
Καλλιθέα	55.54%	54.36%	33.48%	34.71%	10.97%	10.93%
Κηφισιά	72.97%	72.53%	16.22%	16.98%	10.81%	10.49%
Μαρούσι	61.79%	60.44%	26.22%	27.11%	11.99%	12.45%
Νέα Ιωνία	61.62%	61.55%	28.86%	28.99%	9.52%	9.45%
Πάτρα	67.95%	68.05%	17.03%	17.46%	15.02%	14.49%
Πειραιάς	58.86%	57.59%	25.43%	27.29%	15.71%	15.12%
Περιστερί	54.69%	54.67%	32.39%	32.78%	12.92%	12.55%
Χαλάνδρι	60.54%	58.02%	25.07%	25.95%	14.39%	16.03%
Σύνολο	62.95%	62.16%	22.16%	22.90%	14.89%	14.93%

Πόλη	Ζώνη	Προ LOCKDOWN		Μετά LOCKDOWN		Σύνολο	
		Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%
Αθήνα	Εμπορικό Τρίγωνο	46	50.00%	46	50.00%	92	100.00%
Αθήνα	Εξάρχεια	13	72.22%	5	27.78%	18	100.00%
Αθήνα	Κεντρικές	45	60.00%	30	40.00%	75	100.00%
Αθήνα	Κολωνάκι	55	91.67%	5	8.33%	60	100.00%
Αθήνα	Πατησίων	33	55.93%	26	44.07%	59	100.00%
Αθήνα	Υπόλοιπο	5	83.33%	1	16.67%	6	100.00%
Αθήνα	Σύνολο	197	63.55%	113	36.45%	310	100.00%
Πειραιάς	Κέντρο Πειραιά	63	65.63%	33	34.38%	96	100.00%
Πειραιάς	Λιμάνι	30	60.00%	20	40.00%	50	100.00%
Πειραιάς	Τερψιθέα	24	70.59%	10	29.41%	34	100.00%
Πειραιάς	Υπόλοιπο	2	50.00%	2	50.00%	4	100.00%
Πειραιάς	Σύνολο	119	64.67%	65	35.33%	184	100.00%

Πίνακας 27: Παραδοσιακές εμπορικές περιοχές							
Πόλη	Ζώνη	Εμπόριο		Λοιποί Κλάδοι		Εστίαση	
		M-19	I-20	M-19	I-20	M-19	I-20
Αθήνα	Εμπορικό Τρίγωνο	72.03%	71.25%	10.30%	10.42%	17.67%	18.33%
Αθήνα	Εξάρχεια	54.61%	55.62%	28.57%	28.26%	16.82%	16.12%
Αθήνα	Κεντρικές	65.88%	66.23%	18.56%	18.91%	15.56%	14.86%
Αθήνα	Κολωνάκι	63.58%	62.55%	19.72%	20.43%	16.70%	17.02%
Αθήνα	Πατησίων	66.71%	66.00%	20.68%	20.63%	12.61%	13.37%
Αθήνα	Υπόλοιπο	64.29%	62.65%	7.14%	7.23%	28.57%	30.12%
Αθήνα	Σύνολο	66.29%	65.86%	17.29%	17.51%	16.42%	16.63%
Πειραιάς	Κέντρο Πειραιά	64.64%	63.21%	23.00%	24.49%	12.36%	12.29%
Πειραιάς	Λιμάνι	53.79%	54.26%	23.67%	25.00%	22.54%	20.74%
Πειραιάς	Τερψιθέα	45.26%	41.53%	38.36%	42.37%	16.38%	16.10%
Πειραιάς	Υπόλοιπο	52.50%	50.00%	37.50%	40.00%	10.00%	10.00%
Πειραιάς	Σύνολο	58.86%	57.59%	25.43%	27.29%	15.71%	15.12%

Ταυτότητα της έρευνας

1. Η εξαμηνιαία έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 15 Ιουλίου 2020 μέχρι την 1^η Σεπτεμβρίου 2020 σε δείγμα 623 επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου. Στην έρευνα απασχολήθηκαν 8 ερευνητές, 2 επόπτες, 1 στατιστικός και 1 κοινωνική ερευνήτρια.

Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή στρωματοποιημένη με μεταβλητές στρωμάτωσης την περιφέρεια (13 στρώματα) και τη δραστηριότητα σε επίπεδο τετραψήφιου ΣΤΑΚΟΔ (25 στρώματα), εντός των οποίων ο πληθυσμός-στόχος κατανέμεται σε ομοιογενείς υποπληθυσμούς.

Η μεθοδολογία της έρευνας είναι ποσοτική, ούτως ώστε να αποτυπώνονται οι γενικές τάσεις και να καθίσταται εφικτή η στατιστική γενίκευση των αποτελεσμάτων στον υπό έρευνα πληθυσμό-στόχο. Η τεχνική συλλογής των δεδομένων που εφαρμόστηκε στην έρευνα πεδίου είναι η τηλεφωνική συνέντευξη με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από κλειστές ερωτήσεις απλής και πολλαπλής επιλογής και από ερωτήσεις διαβάθμισης, ενώ περιλαμβάνει και ορισμένες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου (ελεύθερης απάντησης), ώστε να εντοπιστούν τυχόν ζητήματα που δεν έχουν προβλεφθεί από τον ερευνητικό σχεδιασμό. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν από καταρτισμένους ερευνητές, οι οποίοι και έλαβαν ειδική εκπαίδευση για τη διενέργεια της έρευνας –υπήρχαν καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας επόπτες υπεύθυνοι για την ορθή διενέργεια των συνεντεύξεων.. Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας πεδίου αποτελείται από όλες τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου σε πανελλαδικό επίπεδο, πλην πέντε κατηγοριών δραστηριότητας σε επίπεδο τετραψήφιου ΣΤΑΚΟΔ. Συγκεκριμένα εκτός πληθυσμού-στόχου τέθηκαν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο καυσίμων, φαρμάκων, σούπερ μάρκετ, πολυκαταστήματα καθώς και οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου σε υπαίθριους πάγκους και αγορές.

2. Η έρευνα επιτόπιων καταγραφών της επιχειρηματικής δραστηριότητας στα εμπορικά κέντρα των πόλεων, πραγματοποιήθηκε μεταξύ 22 Ιουλίου και 7 Αυγούστου 2020 και απασχολήθηκαν (2) δύο οικονομικοί γεωγράφοι, (1) ένας στατιστικός, (1) μία κοινωνική επιστήμων (2) επόπτες και 10 Ερευνητές.

Μεθοδολογία

Η έρευνα καταγραφής της επιχειρηματικότητας στα κέντρα των πόλεων σε επιλεγμένες περιοχές της χώρας ξεκίνησε από το INEMY τον Αύγουστο του 2010, και έκτοτε πραγματοποιείται σε εξαμηνιαία βάση. Συμπληρώνονται, δηλαδή, 10 έτη συνεχούς παρατήρησης και αποτύπωσης των μεταβολών που σημειώνονται στη χωρική και λειτουργική διάρθρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η παρούσα, έχει την ιδιαιτερότητα ότι εκπονήθηκε τον Ιούλιο του 2020 αντί για τον Μάρτιο του 2020 καθώς η χώρα βρισκόταν σε γενικευμένο lockdown. Αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια καταγραφής των επιπτώσεων της πανδημίας του Covid-19 σε χωρικό επίπεδο. Η δε μελέτη της κινητικότητας εμβαθύνει περαιτέρω στη φαινομενικά σταθερή αναλογία ανοιχτών-κλειστών καταστημάτων που διαχρονικά καταγράφεται στις περισσότερες περιοχές. Πρόκειται δηλαδή για κάποιου είδους στασιμότητα και παγίωση της υφιστάμενης κατάστασης ή για μία διαδικασία που προσιδιάζει στο λεγόμενο «παίγνιο μηδενικού αθροίσματος» (zero sum game), δηλαδή μια αλληλουχία επιχειρηματικών κινήσεων (ανοίγματα-κλεισίματα-μετεγκαταστάσεις). Για τη διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων δημιουργήθηκε μία τυπολογία περιπτώσεων κινητικότητας η οποία και περιγράφεται παρακάτω:

- **Θετική κινητικότητα (Θ). Επιχειρήσεις που άνοιξαν εντός του εξαμήνου αναφοράς:** Πρόκειται για περιπτώσεις αναζωογόνησης της αγοράς, καθώς νέες επιχειρήσεις ανοίγουν στη θέση κενών (για περισσότερο από ένα εξάμηνο) επαγγελματικών στεγών. Η περίπτωση αυτή συμβάλλει θετικά στο ισοζύγιο ενεργών-ανενεργών επαγγελματικών στεγών.
- **Αρνητική κινητικότητα (Α). Επιχειρήσεις που έκλεισαν εντός του εξαμήνου αναφοράς:** Η περίπτωση αυτή αφορά επιχειρήσεις που είχαν καταγραφεί ως ανοιχτές/ενεργές κατά την προηγούμενη καταγραφή και στην τωρινή και καταγράφηκαν ως κλειστές/ανενεργές επαγγελματικές στέγες. Η περίπτωση αυτή συμβάλλει αρνητικά στο ισοζύγιο ενεργών-ανενεργών επαγγελματικών στεγών.
- **Κινητικότητα αντικατάστασης τύπου I (Αν.Τ Ι). Επιχειρήσεις που αντικατέστησαν άλλες ανοιχτές επιχειρήσεις εντός του εξαμήνου αναφοράς:** Η περίπτωση αυτή αφορά τη λεγόμενη ανακύκλωση επιχειρηματικών στεγών, καθώς η μεταβολή από μία ενεργή επιχείρηση σε κάποια άλλη ενεργή επιχείρηση συντελείται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Σε γεωγραφικό επίπεδο αυτό αναδεικνύει τις περιοχές «φιλέτα», όπου η επαγγελματική στέγη δεν μένει κενή για περισσότερο από έξι μήνες. Η περίπτωση αυτή δεν επηρεάζει το ισοζύγιο ενεργών-ανενεργών επαγγελματικών στεγών παρά μόνο την ενδοκλαδική διάρθρωση της αγοράς. Η περαιτέρω ανάλυση αυτής της κατηγορίας μπορεί να αναδείξει και τάσεις δυναμικότητας ή/και κορεσμού κάποιων κλάδων –εάν για παράδειγμα οι ενεργές επιχειρήσεις εστίασης αντικαθίστανται από εμπορικές επιχειρήσεις, αυτό υποδεικνύει μια τάση κορεσμού για την εστίαση και δυναμικότητα του εμπορίου. Εάν η αντικατάσταση αφορά ομοειδείς επιχειρήσεις, τότε πρόκειται για «ανακύκλωση» επαγγελματικών στεγών, καθώς ένας νέος επιχειρηματίας του ίδιου κλάδου επιχειρεί στη θέση κάποιου άλλου, ο οποίος εγκατέλειψε.